

Master i arkitektur
Erik Frydenlund Hofsbro

Oppmåling, registrering
og vurdering av enhetslåven
på Østre Skjelve

TINGENES TILSTAND

Innhold

1	Innhold
3	Introduksjon
4	Oversiktsbilder
8	Oppmålte planer
12	Oppmålte fasader
15	Vurdering
30	Tidslinje
31	Historiske spor

Låven på Østre Skjelve

Hva: Enhetslåve
Status: Ubrukt
Dyrehold: Gris
Grunnflate: ca. 650 m²
Totalt areal: ca. 1700 m²
Lengde: ca. 44,5 m
Bredde: 12,5 / 18,5 m
Oppført: 1844/1937
Beliggenhet: Tingnes, Nes
Kommune: Ringsaker
Fylke: Hedmark

Enhetslåven på Østre Skjelve strekker seg over tre etasjer og består av to store volumer. Volumet mot vest og består av en avlang tømmerkasse over to etasjer, antatt oppført rundt 1844. Mot øst ligger et nyere volum som er tverrstillt i forhold til det gamle, og som ble reist i 1937. Kjelleren er delvis utgravd og bygget i naturstein og betong.

Teknisk sett er låven i grei stand, med få graverende eller store skader, med unntak av enkelte fuktskader i kjelleren. Låven er

nesten utelukkende kledd med en enkel vertikal slett panel som er lagt utenpå laften, stedvis med en enkel lekting.

Lafteknutene er på utsiden bygget inn med panel i begge etasjer, til tross for at innerveggene i første etasje er fjernet.

På taket er det lagt en moderne bølgeblikk i rød utførelse, som er lektet utenpå det originale taket/undertaket bestående av spon og bordkledning, som fremdeles er synlig fra innsiden.

Vinduene i låven kan deles inn i nye og gamle, hvor ulik materialitet og dimensjon på sprosser og karmen er den mest iøyenfallende forskjellen, uten at det ødelegger helhetsinntrykket nevneverdig.

I grove trekk er et moderne garasjetilbygg i øst og et tilbygg mot nord (senere omtalt som "forrommet") noe av det som fra

utsiden påvirker låvens estetiske fremtoning i negativ retning.

Selve navnet på gården, "Skjelve" (alternativt Skjalva, Skialffuo, Skelffthe, Skiellffue, Schilffue eller Selve) antas å komme fra ordet "Skjalfa", den skjelvende, eller "Skjilffingar" etter den gamle svenske kongeætt.

Selve oppmålingen av låven ble gjort på ti dager over en periode på to uker i januar 2018.

Plantegningene ble målt opp og tegnet på stedet i målestokk 1:100, mens fasadene ble delvis tegnet på stedet og delvis konstruert i ettertid. For hver etasje ble det konstruert et null-nivå ved hjelp av laser, som ble brukt til registrering av høyder, nivåforskjeller og avstander både innvendig og utvendig. På fasadetegningene er null-nivået fra hver enkelt etasje markert.

Utstyr som ble benyttet under oppmålingsarbeidet:

Blyant
Linjal
Passer
Kritt
Kullstift
Skriveunderlag
Bord
Blankt papir
Meterstokk
Målebånd
Lasermåler
Linjelaser
Laserstativ
Kamera
Kamerastativ
Selvutløser
Stige
Hodelykt
Hammer
Spiker
Murertråd
Murerlodd
Tålmodighet
Kaffe

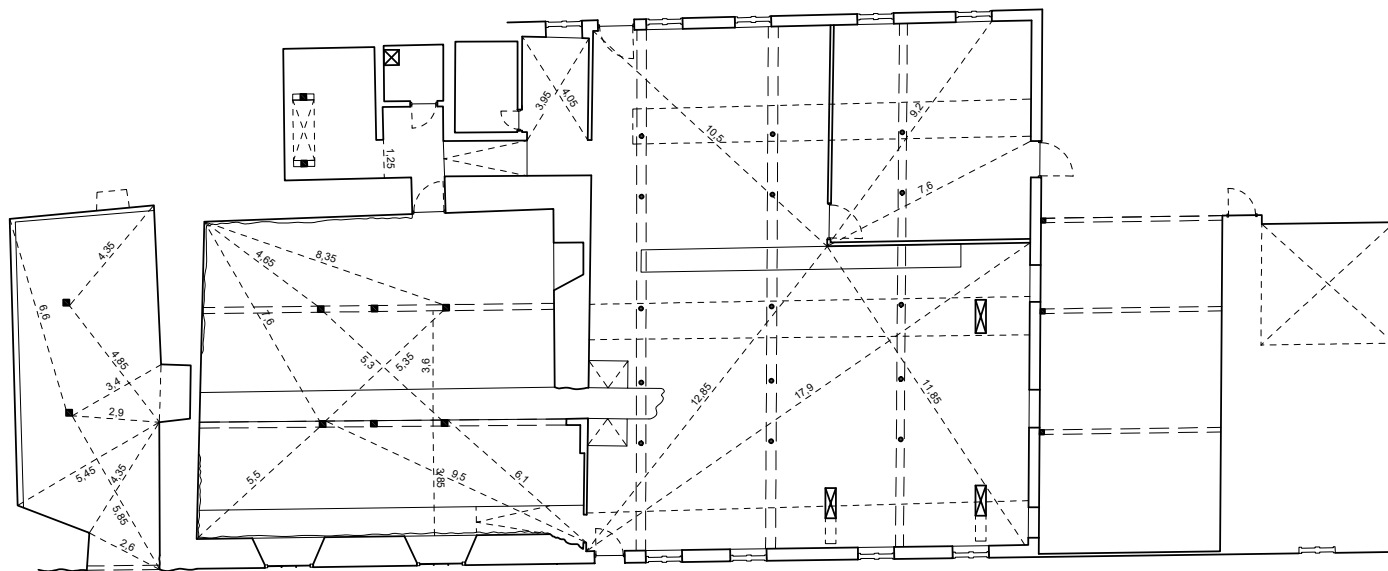

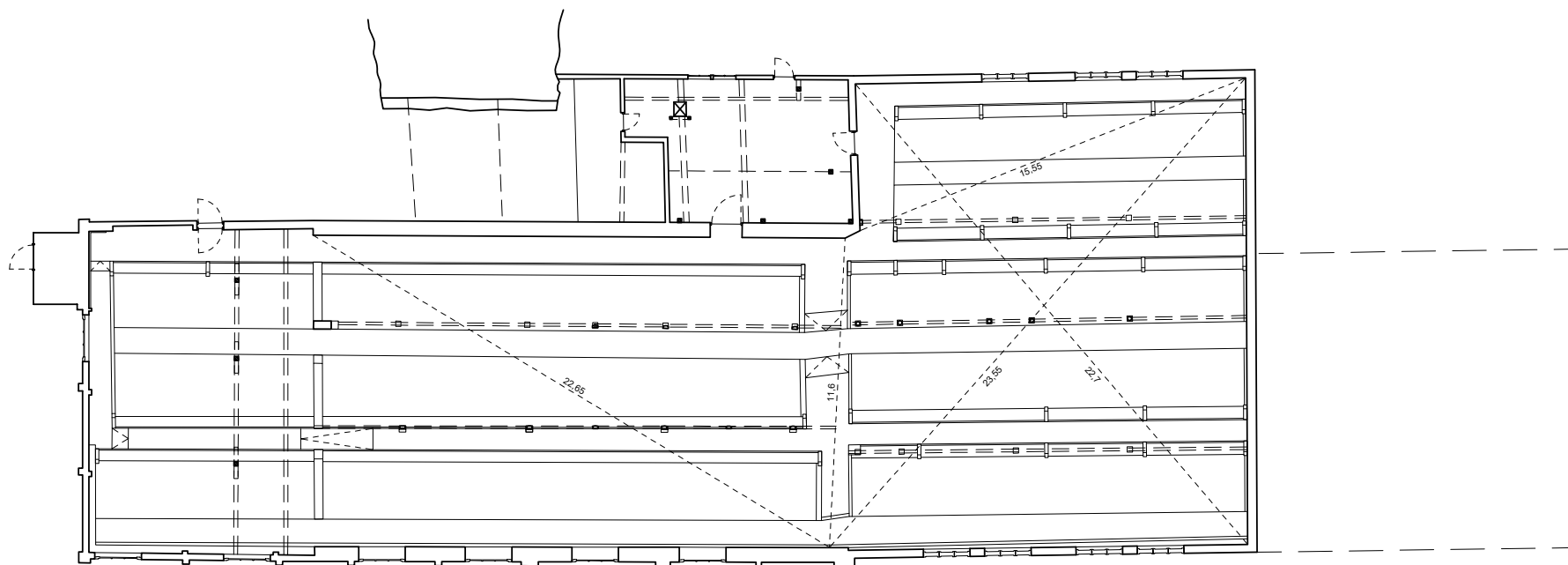

Plan0: Kjeller

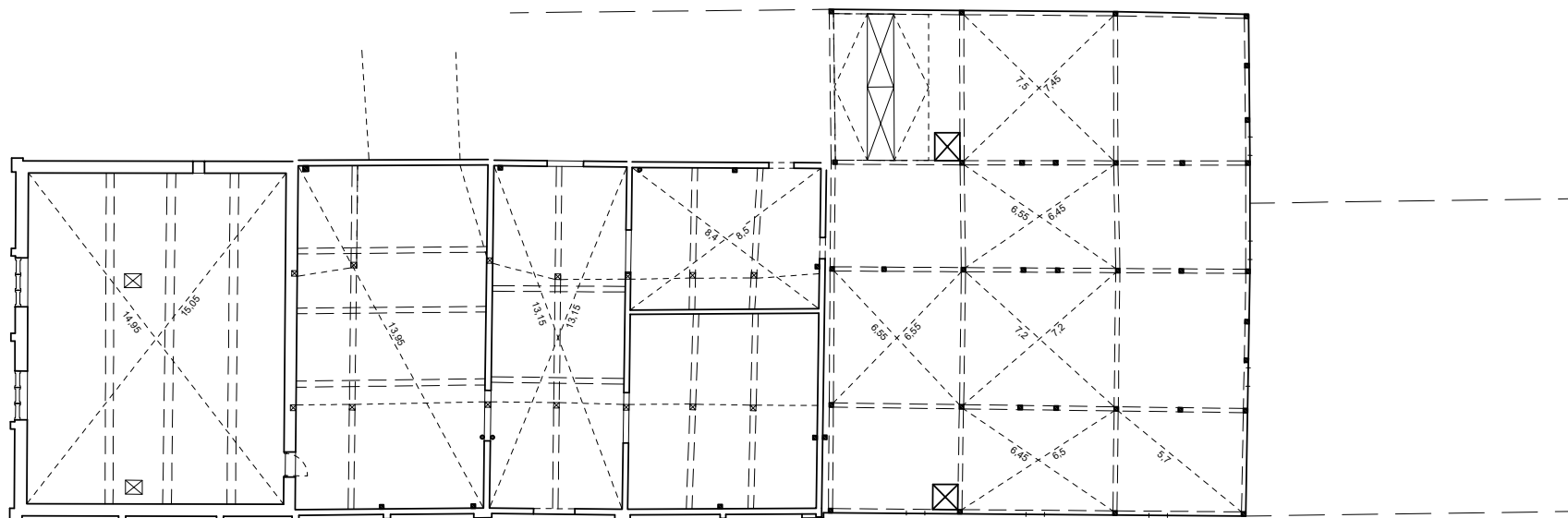
N-
1:250

Plan1: Grisekjøp

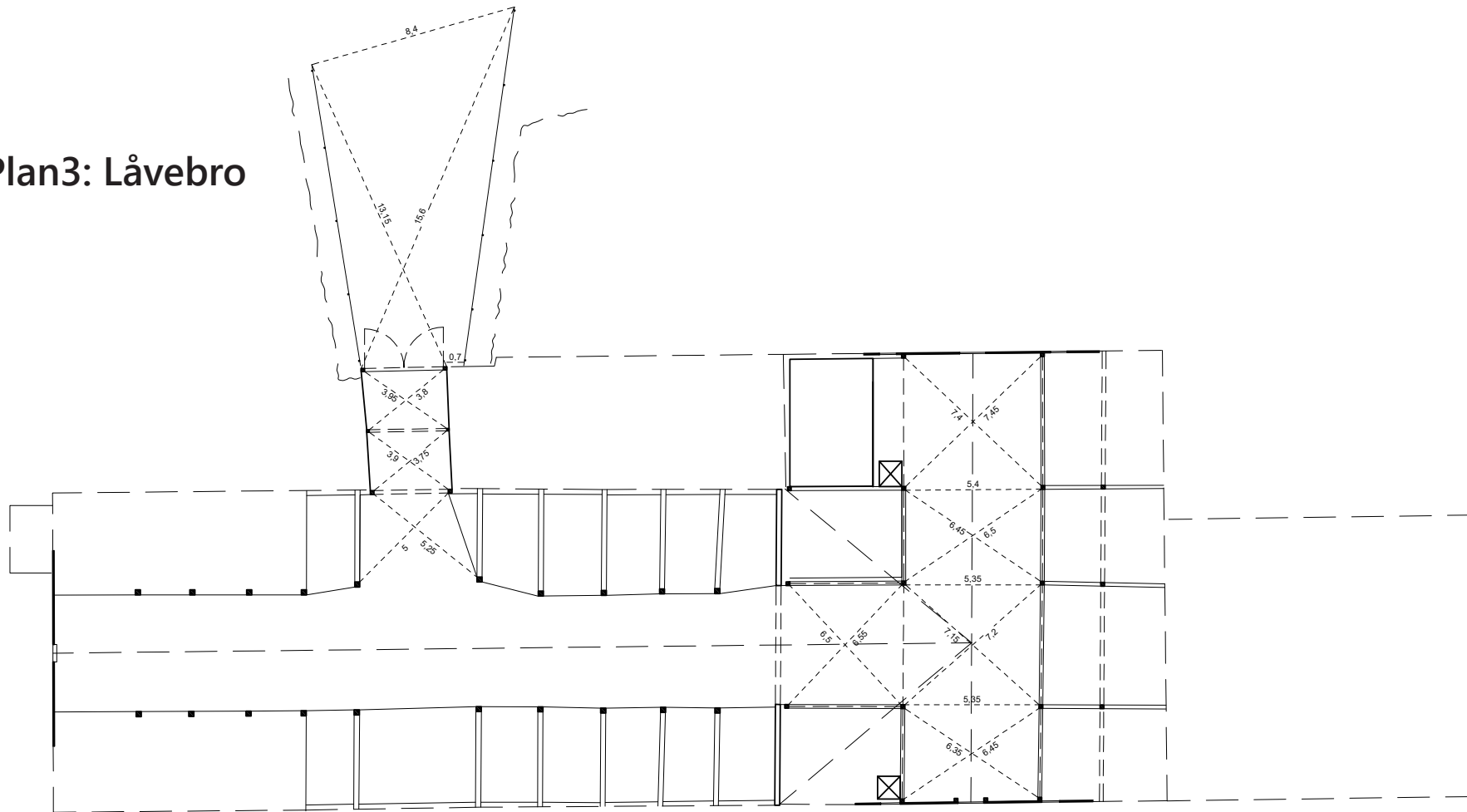
N-
1:250

Plan2: Høyløft

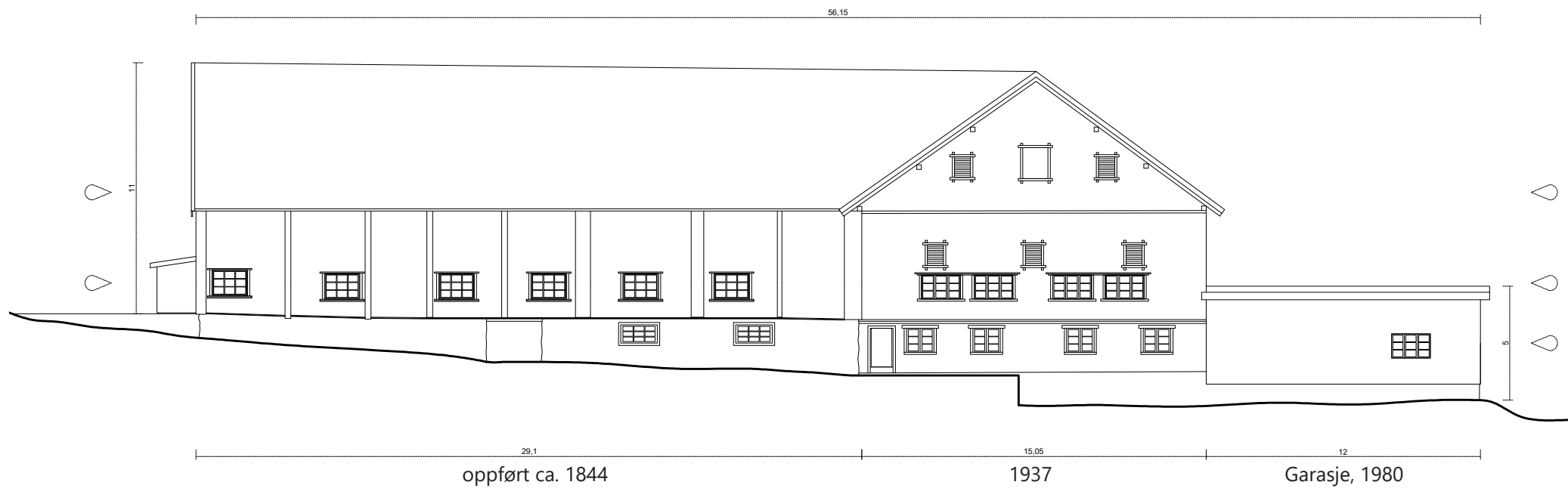
N-
1:250

Plan3: Låvebro

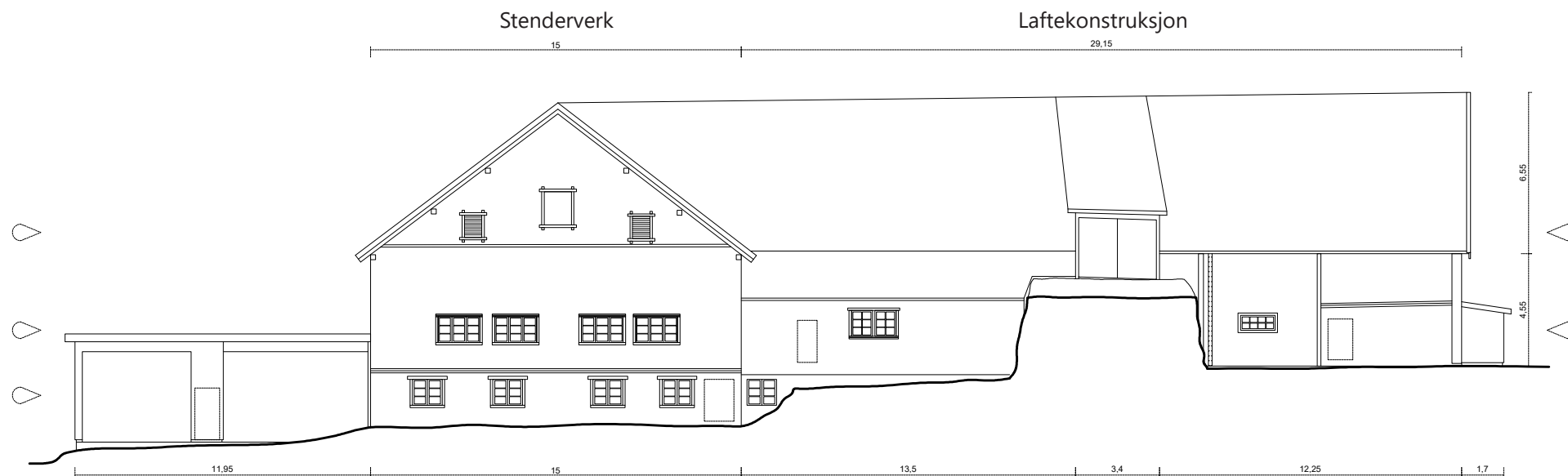
N-
1:250

Fasade: Sør

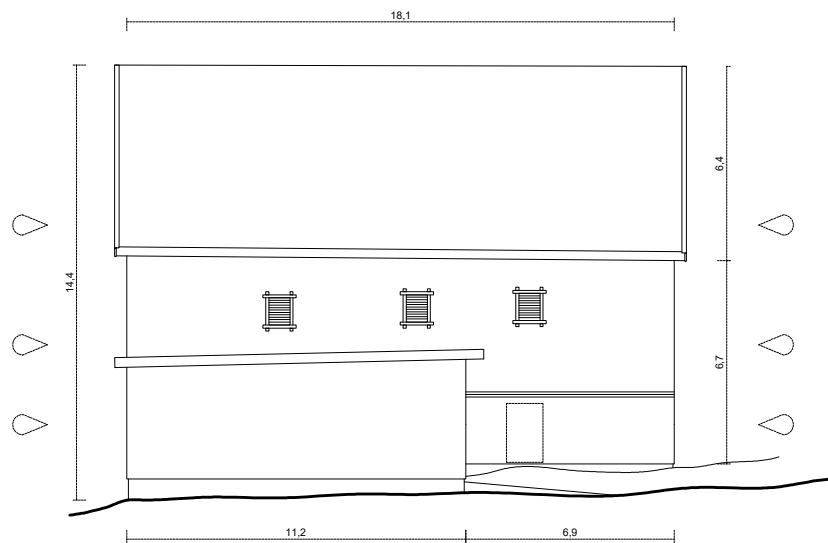
△ 0-nivå
1:250

Fasade: Nord

0-nivå
1:250

Fasade: Øst

0-nivå
1:250

Fasade: Vest

0-nivå
1:250

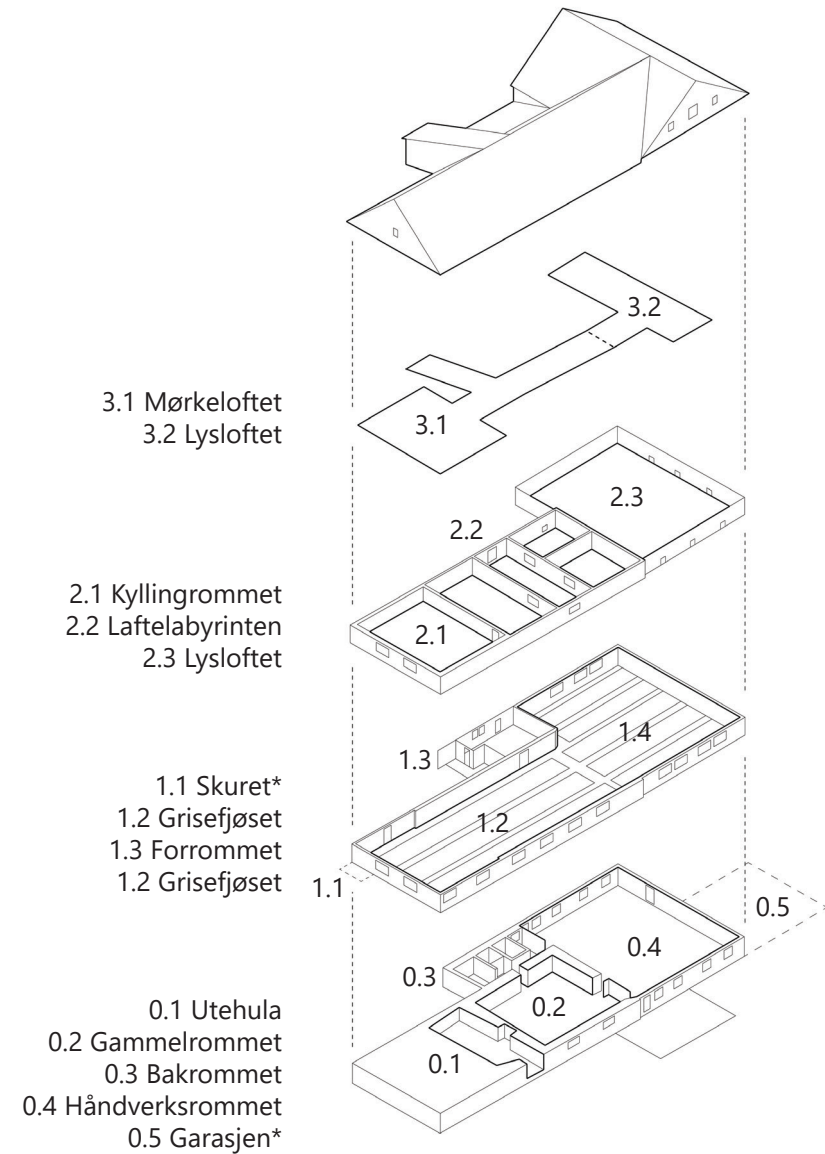
Vurdering

Vurderingen er til dels teknisk, men har første og fremst fokus på det kvalitative og verdi i form av potensiell videre bruk. Derfor vil noen av vurderingen ikke være i tråd med foreslått fremtidig bruk, da verdigrunnlaget siden prosjektets oppstart også har endret seg.

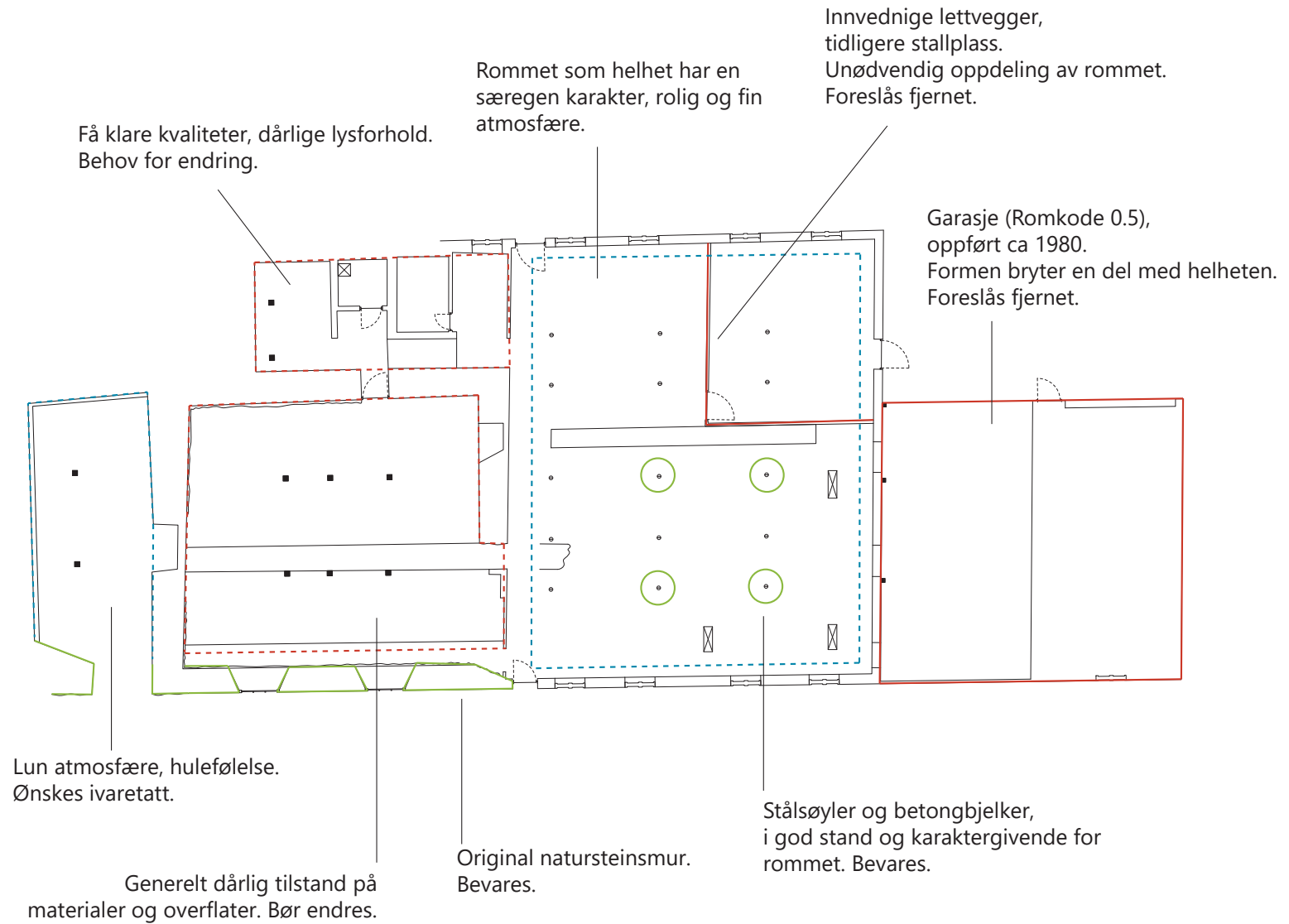
Først vurderes hver etasje, hvor det blir utpekt hvilke elementer og kvaliteter som ønskes bevart, endret eller fjernet.

Videre presenteres hvert rom under det navnet det fikk under oppmålingen, med en kort beskrivelse av rommet som helhet, etterfulgt av kommentarer om vegger, gulv, tak, konstruksjon og vinduer.

	Ønskes bevart
	Vurderes bevart
	Ønskes fjernet
	Vurderes endret
	Annet

Vurdering: Kjeller

Utehula

Dette kjellerrommet er kun tilgjengelig fra utsiden, og inneholder er i dag helt tomt. Rommet har en slående "hulefølelsen" med naturstein, dunkel belysning og ensidig lys kun fra åpningen mot sør.

VEGGER

Mot øst er veggene av murt naturstein, mens de mot vest består av betong. Et lite avlukke inn mot "Gammelrommet" i kjelleren vitner om en tidligere forbindelse.

GULV

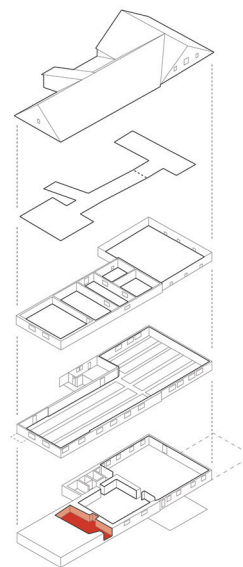
Gulvet er dekket med grus og småstein, men det antas å bestå av et betongdekke.

TAK

Taket er et tilsvarende betongtak som i resten av kjelleren, og utgjør gulvet i grisefjøset.

KONSTRUKSJON

Foruten to søyler midt i rommet bæres taket i ytterveggene, mens gulvet hviler på grunnen.

Romkode:
0.1

Etasje:
0

Areal:
54 m²

Takhøyde:
1,8 - 2,0 m

Funksjon:
Møkkjeller

VINDUER

Mot nord er det oppe på veggen en luke eller diagonal forbindelse, med uviss opprinnelse, da den er spikret igjen. Ellers er det kun "huleåpningen" som tilfører dagslys.

Gammelrommet

Dette er nok det rommet i låven som er i dårligst forfatning rent teknisk, men besitter også en form for "grotte-stemning", med et vakkert slepelys inn fra de to vinduene i sør. Takhøyden er noe problematisk, og det er merkbart høyere luftfuktighet og en mer tilstedeværende "kjellerluft" og -følelse enn ellers i etasjen.

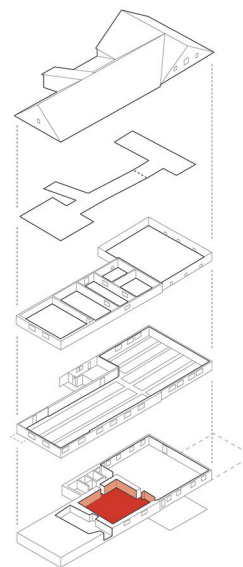
VEGGER

De hvite veggene ser ut til å være slemmet (pusset/kalket) og er helt hvite/lyse. Flere steder har veggene

fått skader, hvor maling og/eller puss har løsnet og flaket av. Det er også flere tegn på fuktskader. Mot øst er en forbindelse til "Utehula" murt igjen. Veggen mot øst ser ut til å ha blitt forandret på, da den avtar i tykkelse mot sør.

GULV

Gulvet har mye av den samme karakteren som betonggulvet i Håndverksrommet, men er noe mer medtatt. Mot sør er gulvet veldig ujevnt, og ser ut til å ha blitt hakket i stykker.

Romkode:
0.2

Etasje:
0

Areal:
130 m²

Takhøyde:
2,0 - 2,1 m

Funksjon:
Fjøs

TAK

Taket er noe lavere både her og i Bakrommet, og under bjelken ved søylene samt innerst i rommet er det helt på grensen til normal ståhøyde.

KONSTRUKSJON

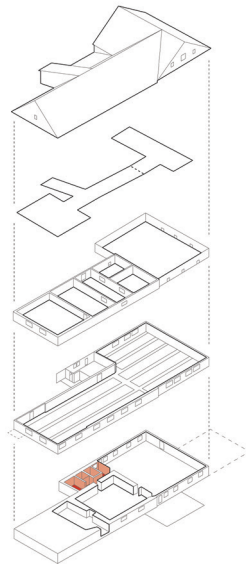
Rommet deles inn i to søylerader a 3 stk i betong, som støtter hver sin betongbjelke.

VINDUER

Rommet har kun to vinduer i ytterveggen mot sør som er

relativt nye og moderne, av samme produktserie som de nye vinduene i første etasje, med aluminium og plast i karm og ramme. Ruten innvendig er slett, mens det på utsiden er falske sprosser i 3x3 ruter.

I veggen mot håndverksrommet i øst er en tidligere vindusåpning murt igjen.

Romkode:
0.3

Etasje:
0

Areal:
42 m²

Takhøyde:
2,0 m

Funksjon:
Tekniske rom

Bakrommet

Bakrommet er ganske mørkt og lite innbydende, og inneholder flis- og fyrrom, samt en ombygget moderne garderobe med dusj og vask. I det store og det hele er bakrommet lite tiltalende, og bærer preg av å være tiltenkt tekniske rom.

VEGGER

Veggene er utelukkende av betong, hvitmalt.

GULV

Gulvet er her også i betong, med

en slak stigning opp mot vest, hvor flislageret er plassert.

TAK

Taket er et tilsvarende betongtak som i resten av etasjen, men med en flisluke mot vest og et par mindre åpninger for sjakter.

KONSTRUKSJON

Foruten i det innerste rommet, hvor åpningen i taket har gjort det nødvendig å tilføre to betongsøyler er tak og vegger selvbærende.

VINDUER

Kun i det østligste rommet er det tilstrekkelig med yttervegg til at det er tillat å plasseres et vindu. Vinduet er av samme typen som de resterende vinduene i "Håndverksrommet", med to fag, tre ruter, midthengslet, enkelt glass og doble rammer. Oppe på veggen inn mot "Håndverksrommet" er det montert et lite tofagsvindu, som kan tenkes å stamme fra før tilbygget ble bygget.

Håndverksrommet

Tidligere har rommet vært benyttet til grisehold, selv om det i dag viser spor av å ha vært lager, verksted og stall. Rommet oppleves som lyst, og både størrelsen og den kvadratiske formen gjør rommet lyst og oversiktlig.

VEGGER

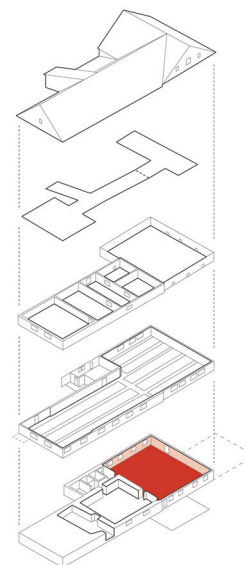
Alle veggene er murte, med unntak av to midlertidige innervegger i enkelt stenderverk.

GULV

Gulvet består utelukkende av betong, med noe variasjon i overflate og høyde. Mot nord er det en lengre nedsenket renne. Deler av gulvet er trolig pigget opp eller utjevnet.

TAK

Taket utgjør undersiden av betonggulvet i grisefjøset som gir nedsenkede felter som samsvarer med møkkrennene i etasjen over. Tilstanden fremstår som god.

Romkode:
0.4

Etasje:
0

Areal:
250 m²

Takhøyde:
2,2 - 2,3 m

Funksjon:
Fjøs/blandet

KONSTRUKSJON

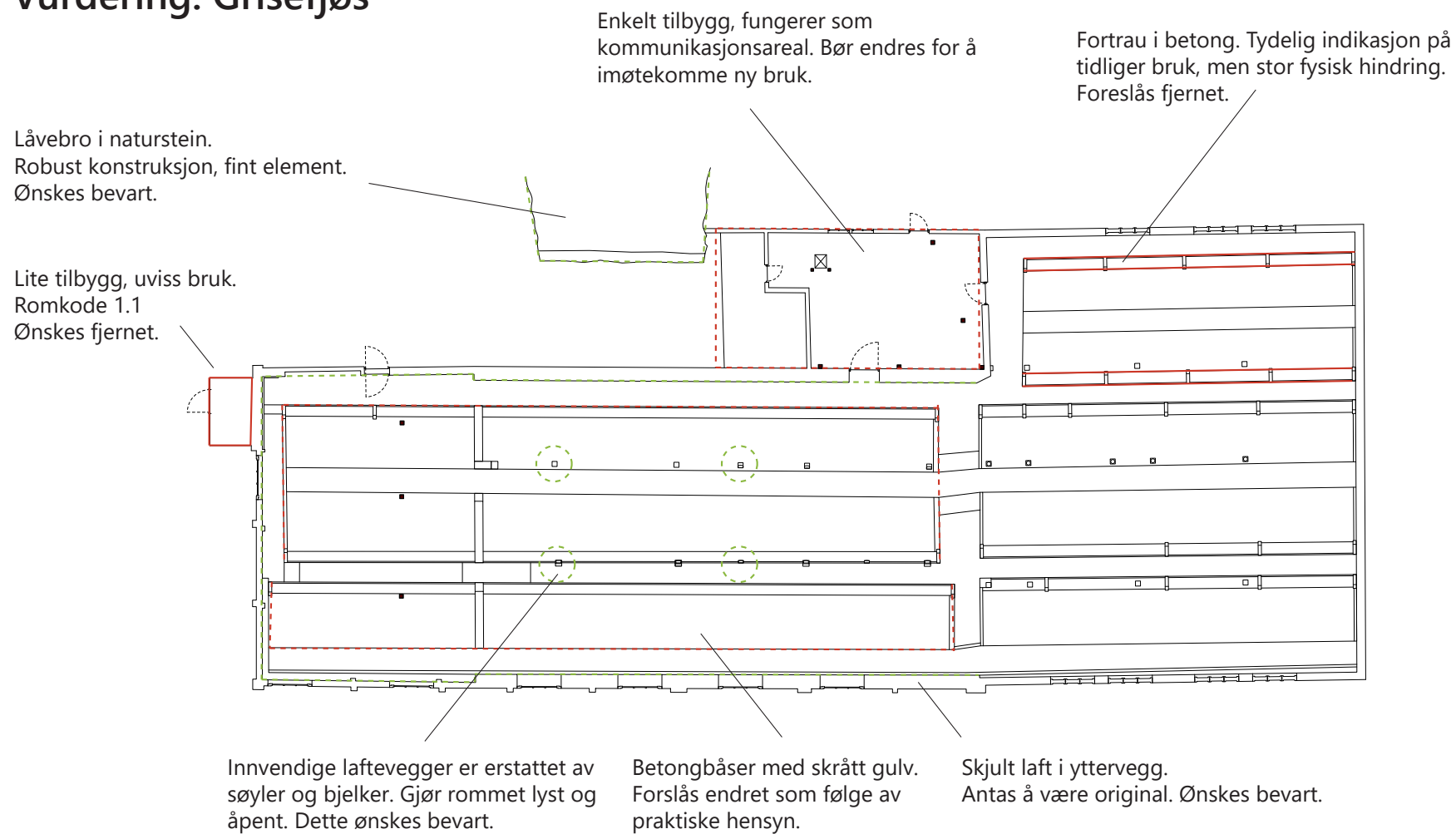
Bæringen tas opp i veggene samt søyler midt i rommet, som er plassert i tre akser med sammenfallende avstand fra søyle til søyle.

VINDUER

På begge sider mot nord og sør ser vinduene ut til å være av eldre dato, antatt originale fra tilbyggets oppføring. Det er tofagsvinduer med tre glass, midthengte med dobbelte rammer i tre, med et enkelt lag glass. I

veggen mot øst er tre tidligere vindusåpninger tettet igjen med trebord (ref. historiske bilder viser at det her har vært 5 vinduer, hvor 4 er tettet igjen, og ett omgjort til dør.)

Vurdering: Grisefjøs

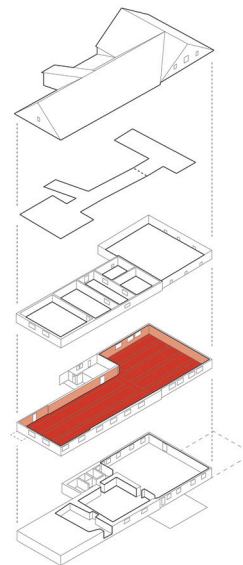
Grisefjøset

Rommet utgjør nesten hele låvens grunnflate, og oppleves som lyst, med hvite vegger og tosidig lysinnslipp lengst mot øst. Frem til driften av gården opphørte var rommet brukt til grisehold. Båsene og gulvet av betong gir en følelse av robust og hardhet, og jernstengslene minner om industri, bråk og voldsom aktivitet.

VEGGER

Veggene er opprinnelig laftet, mens den østlige delen fra 1930 består av stenderverk, kledd

med tynne, hvitmalt treplater. Midtpartiet av rommet er tilført en mur (kalking) på innsiden (ca. +25 cm), og det er uvisst om dette er originalt eller tilført i senere tid (fra utsiden mot nord er laften bak muren synlig.) Lengst mot vest er veggene kledd med vertikal trepanel, og her er det et sprang utover både i vertikal og horisontal retning, som gjør denne delen av fjøset noe større enn resten. Her ses også rester av en tidligere murvegg på tvers av rommet.

GULV

Gulvet består av betong, trolig fra ca 1950, da fjøset ble klargjort for gris, og er delt inn med møkkrenner og opphøyde båser (ca 10 cm høye.) De støpte fôrtrauene måler ca 50x50 cm, og under stolpene er det pillarer av betong (<1.0m høye).

TAK

Etasjeskilleren opp til andre etasje er lik i hele etasjen og består av et enkelt tregulv med bjelker og isolasjon, noe høyere mot vest.

Romkode:	1.2 + 1.4
Etasje:	1
Areal:	590 m ²
Takhøyde:	2,0 - 2,2 m
Funksjon:	Fjøs

KONSTRUKSJON

Betong/tresøylene og ytterveggen bærer lasten over, og gulvet er antatt å hvile på en sokkel av murt naturstein mot vest, og betong mot øst. Fra utsiden mot nord og sør er lafteknutene inntakt, og det antas at det tidligere har vært interne vegger også i grisefjøset, men som har blitt rensket ut og erstattet med en søylekonstruksjon.

VINDUER

Vinduene i delen fra 1930 fremstår som originale, med dobbelt faste trefagsvindu med tre ruter, mens de resterende vinduene stammer fra en utskiftning gjort noe etter år 2000, med aluminiums/plastprofiler, falske sprosper på utsiden (3x3) og hel glassflate innvendig. Forskjellen mellom de nye og de gamle vinduene er godt synlig både ute og inne, men kunne vært verre.

Forrommet

Rommet utgjør en forbindelse mellom uterommet under låvebrua, to av inngangene til grise fjøset samt utgangen i nordfasaden. Rommet er åpent opp, med en visuell forbindelse inn i laftekonstruksjonen i andre etasje (Lafte-labyrinten) og det nyere tilbygget (Lysloftet.) Rommet har hovedsaklig fungert som en kommunikasjonsforbindelse, lager og arbeidsrom, og har et behagelig lysslør takket være vinduene mot nord.

VEGGER

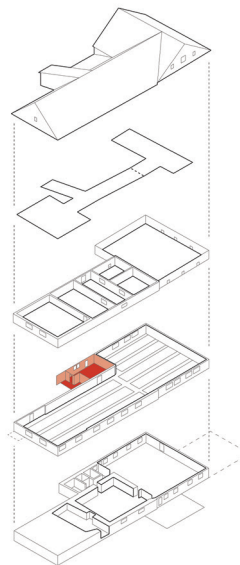
Veggen mot sør består av den originale laften fra 1850, mens veggen mot den nyere delen i øst er bygget i stenderverk kledd med panel. Ytterveggen mot nord er kun en enkel stenderverk uten isolasjon og kun utvendig kledning. Det samme gjelder veggen mot vest, som kun fungerer som en skille mot uterommet under låvebrua.

GULV

Gulvet består av betong, og utgjør taket over "Bakrommet" i underetasjen. I hjørnet av rommet kommer en sjakt opp fra ett av rommene under, og ute mot låvebrua finnes det helt mot enden av betongdekket en større rektangulær åpning ned til underetasjen.

TAK

Taket er en sammenføyning mellom den nye og eldre dele av låven, og går opp til overkant

Romkode:	1.3
Etasje:	1
Areal:	55 m ²
Takhøyde:	2,4 - 4,0 m
Funksjon:	Gang

av laften, hvor den møter taket fra over laftekonstruksjonen og taket fra tilbygget fra 1930. Konstruksjonen følger det samme prinsippet som i resten av låven, med takstolstolper, sperrer og lekter, men uten et undertak, kun et enkelt blikktak.

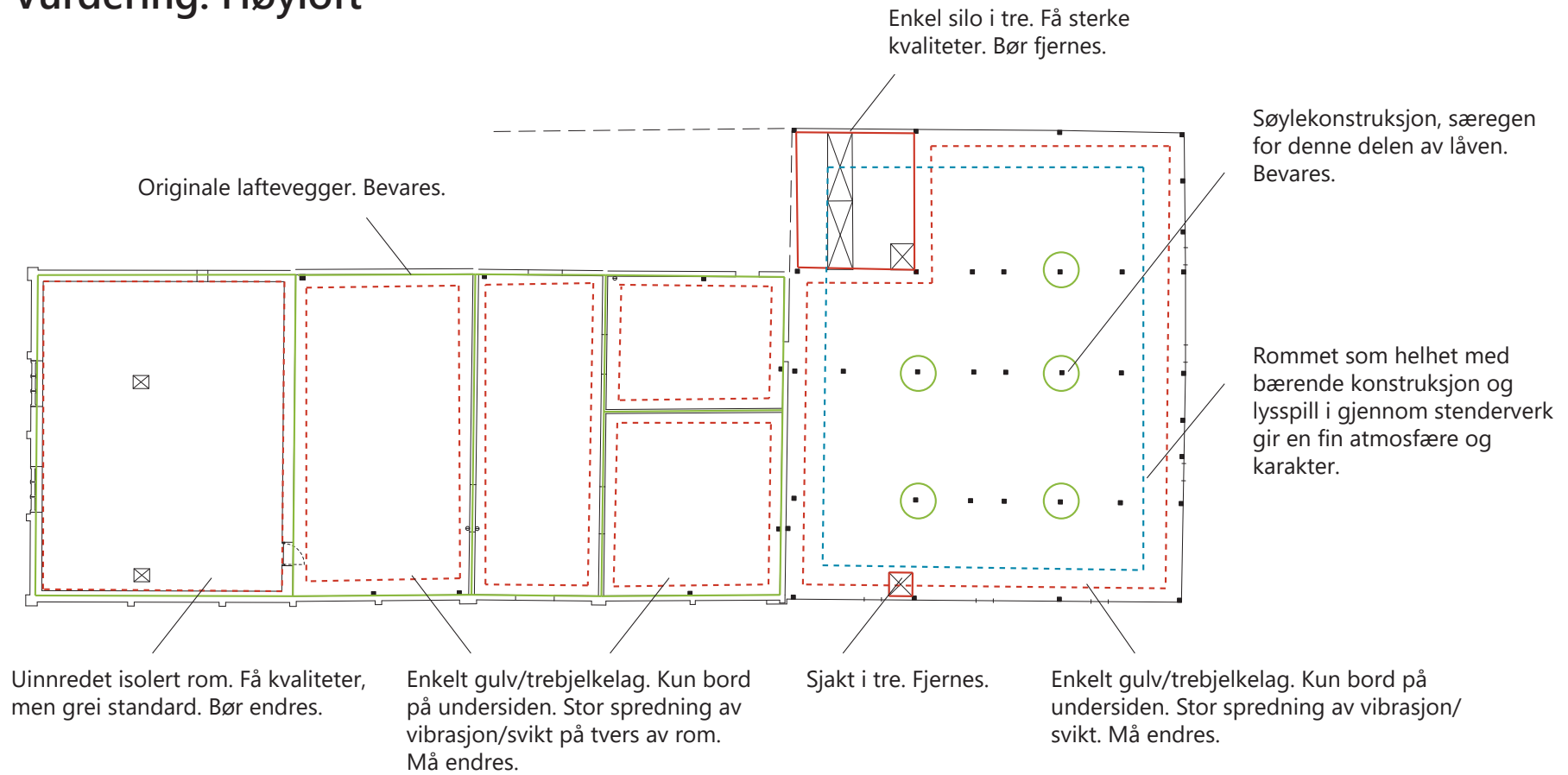
KONSTRUKSJON

Foruten bæring i veggene og betonggulvet som i sin tur bæres av veggene i etasjen under, understøttes takebjelkene samt bjelkene fra etasjeskilleren i laftekonstruksjonen av en søyle i hjørnet mot grise fjøset, samt ved sjakten som kommer opp fra underetasjen.

VINDUER

I nordveggen er det plassert to vinduer, med to fag og tre glass hver, utført med enkle trerammer.

Vurdering: Høyloft

Kyllingrommet

Rommet står i sterk kontrast til resten av låven, og fremstår som det mest bearbejdede og moderne rommet i bygningen. Foruten noe slitasje, ødelagte vinduer og defekt belysning er rommet nesten "klart til bruk," og føles godt isolert i forhold til de andre rommene i låven.

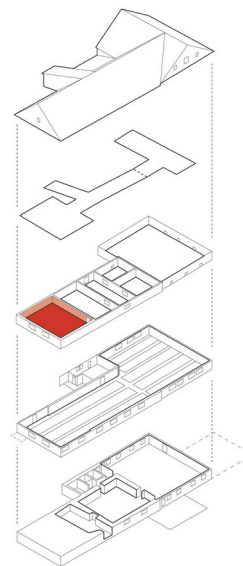
VEGGER

Alle veggene er kledd med horisontal panel, som er lektet inn fra laftekonstruksjonen for å kunne tilføre ytterligere isolasjon.

Innerveggen mot øst består av laft, synlig fra "Laftelabyrinten" på utsiden.

GULV

Gulvet er kledd med grove bord, og har spor fra hønseburene som sto her tidligere da rommet ble brukt som klekkeri. Det er også to mindre luker (ca. 50x50 cm) ned til etasjen under. Det er ingen merkbar svikt, nedbøyning eller forplantning av vibrasjoner.

Romkode:
2.1

Etasje:
2

Areal:
109 m²

Takhøyde:
2,15 m

Funksjon:
Klekkeri

TAK

Taket er kledd med tilsvarende panel som på veggene, og de tverrgående stikkene (til takstolene) er kasset inn og stikker noe ned fra taket.

KONSTRUKSJON

Taket er selvbærende, og gulvet holdes oppe i veggene samt hviler på en bjelke med to søyler i underetasjen (Grisefjøset.)

VINDUER

I vestveggen er det to vinduer, antatt originale, med tre fag, hver med tre ruter. Vinduene har doble rammer av tre, med enkelt glass, og flukter med veggåpningen. I hjørnet mot sør-vest er det helt nede ved gulvet en luke ut til ytterkledningen.

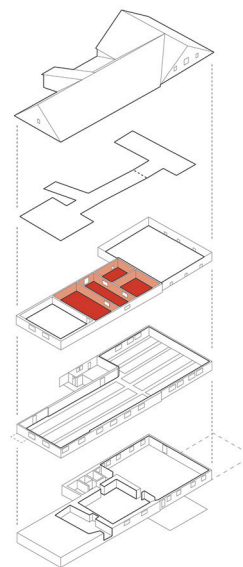

Laftelabyrinten

Denne delen av andre etasje består av en åpen laftekonstruksjon, som utgjør fire rom. Rommene har fungert som høyloft, fremdeles med store mengder halm liggende. Med dårlig belysning hviler den en viss mystikk over hva rommene kan inneholde, og den tette laften gir kun oversikt over sine umiddelbare omgivelser. Alt trevirket gjør rommene lune, men den åpne konstruksjonen gjør det isende kaldt om vinteren, men kanskje mer svalt ved varme temperaturer.

VEGGER

Alle vegger består utelukkende av laft, med stokker på 20-30 cm i diameter, de fleste på rundt 25 cm, justert til ca 20 cm i bredden. Rommene er forbundet med mindre kvadratiske åpninger. På langs i midten (møneretningen) går det en vegg som er delvis fjernet i det første rommet, bort i det midterste rommet og intakt i rommet lengst øst.

GULV

Gulvet består av trebjelker på 7,5x15 cm med ca. cc-70, med ett lag gulvbord på undersiden. Mellom bjelkene er det lagt isolasjon av halm/flis, uten ytterligere kledning. Det spinkle gulvet fører til at vibrasjoner forplanter seg lett, også på tvers av rom. Det merkes derimot ingen nevneverdig nedbøyning.

Romkode:	2.2
Etasje:	2
Areal:	223 m ²
Takhøyde:	2,2 < 7,8 m
Funksjon:	Høyloft

TAK

Foruten under låvebrua er det åpent opp til selve taket på låven, som ved ytterveggen ligger ca 2-2.5 meter over gulvet.

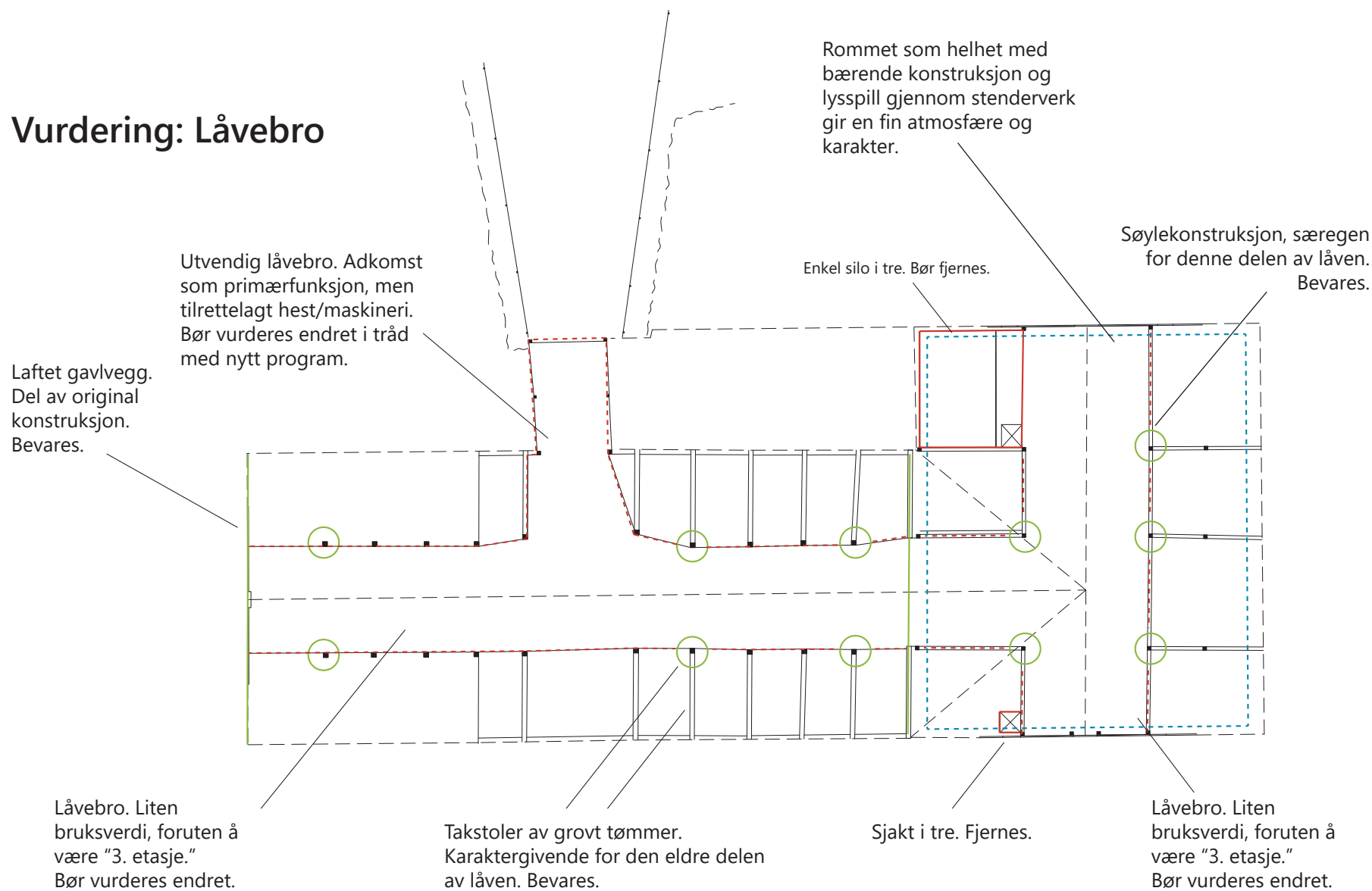
KONSTRUKSJON

Laftevegger danner ytter- og innvegger, både på langs og på tvers av låvens lengderetning. Inneveggene understøttes av søylene/bjelkene i første etasje, og støtter i sin tur takbjelkene, -søylene og låvebrua.

VINDUER

Det finnes ingen vinduer, med unntak av et par åpninger: I rommet mot nord-øst er det en åpning nede på veggen ut til toppen av Forrommet i første etasje. I det midterste rommet mot sør er det i sørveggen en åpning i laften hvor ytterkledningens bakside kommer til syne. Ut fra historiske bilder har det mot sør tidligere vært tre åpninger i laften.

Vurdering: Låvebro

Mørkeloftet

Denne delen av loftet er, mørkt, nesten uten vindusåpninger og med ingen form for kunstig belysning. Med kun låvedøra, en åpning i gavlen mot vest og "Lysloftet" som lyskilder er loftet underlig, mystisk og rotete. Åpningene ned til "Laftelabyrinten" forsterker følelsen av å gå på en bru helt oppe under taket.

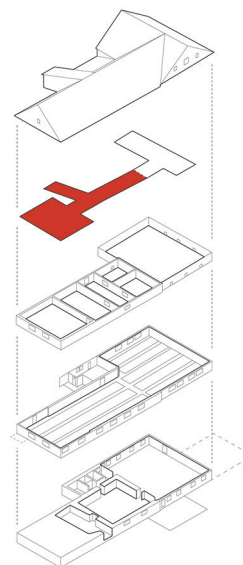
VEGGER

Veggene, foruten taket, består kun av gavleveggene mot øst og vest, samt veggene i låvebrua. Låvebrua

består av enkelt stenderverk, mens gavleveggene er laftet. Gavleveggen mot vest har en større åpning hvor låvebrua forbinder låvens nyere og eldre del.

GULV

Gulvet består av grove bord, opptil 5 cm i tykkelse, med en bredde på 15-25 cm. Gulvet bæres av stokker som ligger langs med lengderetningen, på tvers av de laftede innerveggene under. Mot vest, over kyllingrommet, strekker gulvet (taket på kyllingrommet)

Romkode:
3.1

Etasje:
3

Areal:
148 m²

Takhøyde:
2,7 < 5,6 m

Funksjon:
Låvebrua

seg fra takkant til takkant, mens det kun er midtdelen mellom takstolstolpene som dekket av gulvbord.

TAK

Taket er ganske tilsvarende det som finnes i låvens nyere del, men har en noe større avstand mellom lektene. I stedet for spon er det her benyttet en grov bordkledning, som det i sin tur er montert lekter på og det samme bølgeblikket som for resten av låven.

KONSTRUKSJON

Takkonstruksjonen og låvebrua bæres av lafteveggene samt tverrbjelker som spenner fra yttervegg til yttervegg. Lasten videre nedover bæres i ytterveggene og søylekonstruksjonen i første etasje.

VINDUER

Det finnes kun en åpning, i gavleveggen mot vest, tilsvarende de som finnes i gavleveggene mot nord og sør i den nyere delen av låven, enn noe mindre.

Lysloftet

Den østlige delen av andre etasje stammer fra ca 1930, og spenner over "to etasjer", med taket på grisefjøset som gulv under selve låvebrua, som ligger 2 m over etasjeskilleren. Rommet oppleves som lyst og luftig, takket være den åpne kledningen og sterke kontrasten til "Mørkeloftet."

Lysspillet og tilgangen til dagslys gjør denne delen av låven nesten litt sakralt.

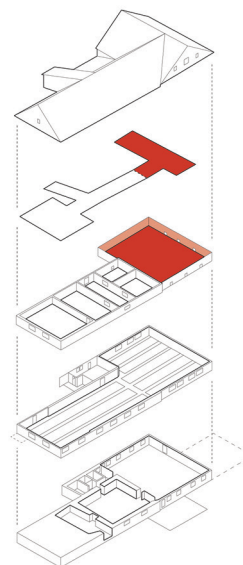
VEGGER

Veggene består kun av enkelt

stenderverk med vertikal bordkledning, uten isolasjon. Stolpene, skråavstigningen og bjelkene varierer mellom 10-20 cm, med 15 cm som den mest utbredte dimensjonen. Bordkledningen varierer noe, med en tykkelse på ca 3 cm og en bredde på 15-25 cm.

GULV

Gulvetbordene på brua er av ca samme dimensjon som ytterkledningen, 3x15-25 cm, og har liten svikt og forplantning av vibrasjoner. Gulvet/

etasjeskilleren er tilsvarende som i "Laftelabyrinten", med bjelker på 7,5x15 cm, CC-70 og bord montert på undersiden. Også her er det en betraktelig forplantning av vibrasjoner, dog uten særlig merkbar nedbøyning.

TAK

Taket består av sperrer og lekter, med en sponkledning som det er uvisst om har hatt en funksjon som originalt tak, eller eventuelt som et tidligere undertak. I låven er det gjort funn av takstein, som kan ha

Romkode:	2.3 + 3.2
Etasje:	2/3
Areal:	142/260 m ²
Takhøyde:	3,4 < 6,0 m
Funksjon:	Låvebro/Lager

vært benyttet tidligere. Utenpå sponen er det lektet og montert et nyere bølgeblekkttak. Taket holdes oppe ved ytterveggene samt med takstolstolper og takstolsviller (sveitserrøst.)

KONSTRUKSJON

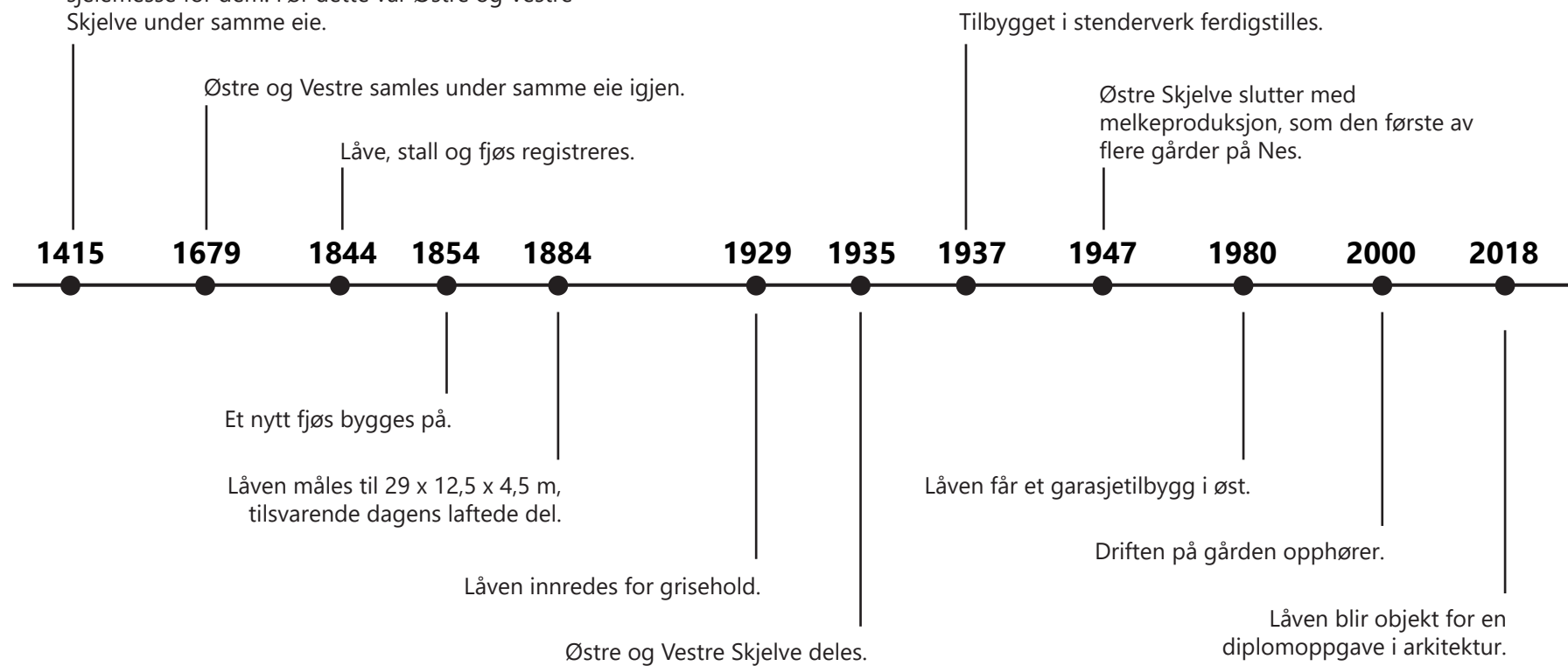
Konstruksjonen er et enkelt stenderverk med grove stokker og et sveitserrøsttak. Lastene bæres av søyle- og bjelkekonstruksjonen i underetasjen, samt av de doble bjelkene som spenner på tvers av rommet (som understøtter brua.)

VINDUER

I begge gavlveggene er det på høyde med låvebrua en større vindusåpning samt to lufteråpninger, en på hver side, med skråstilte horisontale lameller. Tilsvarende lufteråpninger finnes også i gavlveggene nede ved gulvet, helt i grensen mot etasjeskilleren, samt i vegg mot øst.

Tidslinje

Østre Skjelve blir nevnt i skriftlige kilder for første gang, da gården blir gitt bort av eierne Oleiv Throndsen og Ragnilde Kolbjørdsdtr til Mariakirkens kommune mot at det hvert år blir lest sjelemesse for dem. Før dette var Østre og Vestre Skjelve under samme eie.

Historiske spor

Over: I kjellerens østveg har det tidligere vært fem vinduer.
Under: I dag er det kun spor av vinduene på innsiden. Her vises to av de igjenspikrede åpningene lengst sør i kjellerrommet innenfra.

Over: Tydelig tre åpninger i sørveggen i andre etasje.
Under: Fra innsiden finnes det i dag kun spor av den midterste åpningen, hvor det fremdeles er åpent helt ut til panelet.

Over: Gavlveggen mot vest har vært symmetrisk med fire vinduer.
Under: Fra innsiden i grisefjøset viser sporene at den gamle vindusåpningen i dag kun huser en avtrekksvifte.

Over: I grisefjøset er det mot enden i vest en eldre murvegg som er delvis revet. Øst for denne er det lagt på et lag med mur innenfor lafteveggene, som antas utført da driften på gården ble lagt om. En kan derfor anta at konstruksjonen mot vest er den som er mest lik låvens opprinnelige form.